

Sygn. akt *I ACa 804/13*

POSTANOWIENIE

Dnia 25 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Walentyna Łukomska-Drzymała (spr.)
Sędziowie:	SA Ewa Popek SA Jolanta Terlecka
Protokolant:	sekr. sądowy Agnieszka Pawlikowska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 13 marca 2014r. w L.

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości (...) Spółce Akcyjnej
w L.

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 4 października 2013 r. sygn. akt IX GC 81/13

postanawia:

I. uchylić zaskarżony wyrok i pozew odrzucić;

II. zasądzić od powoda Banku (...) Spółki Akcyjnej
w W. na rzecz pozwanego Syndyka Masy Upadłości (...) Spółki Akcyjnej w L. kwotę 3.617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu;

III. zasądzić od powoda Banku (...) Spółki Akcyjnej
w W. na rzecz pozwanego Syndyka Masy Upadłości (...) Spółki Akcyjnej w L. kwotę 8.342 zł (osiem tysięcy trzysta czterdzieści dwa złote) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I ACa 804/13

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 października 2013 r. Sąd Okręgowy w Lublinie zasądził od pozwanego Syndyka Masy Upadłości (...) Spółki Akcyjnej w L. na rzecz powoda Bank (...) Spółki Akcyjnej w W. kwotę 112.835,18 zł z odsetkami ustawowymi od dnia 13 lutego 2013 roku do dnia zapłaty oraz kwotę 9.259 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy wskazał na następujące ustalenia i motywy swego rozstrzygnięcia:

W dniu 23.11.2007 r. powodowy Bank zawarł z (...) SA z siedzibą w L. umowę nr (...) o udzieleniu kredytu inwestycyjnego w wysokości 5.049.330,00 zł. W dniu 23.11.2007 r. Bank zawarł również z (...) SA umowę ramową nr (...) i na jej podstawie uruchomił transakcję IRS, tzn. transakcję pochodną, opartą na zamianie stóp procentowych. Umowa została zawarta na czas nieokreślony. Zasady funkcjonowania transakcji regulowała powyższa umowa ramowa oraz warunki współpracy z Klientami w zakresie Transakcji Pochodnych i Kasowych oraz Regulamin transakcji zamiany stóp procentowych (Regulamin IRS). Początkowo umowa ramowa miała charakter zabezpieczenia umowy kredytowej nr (...). Zobowiązania z tytułu umowy kredytowej zostały spłacone kredytem uzyskanym w (...). Umowa ta wygasła. Zgodnie z ust.(...)umowa ramowa mogła być rozwiązana przez każdą ze stron za pisemnym

1-miesięcznym wypowiedzeniem, ze skutkiem na koniec następnego miesiąca albo za porozumieniem stron. Strony nie rozwiązały w tym trybie umowy ramowej. Zgodnie z umową i Warunkami Współpracy z Klientami w zakresie Transakcji Pochodnych i Kasowych, w warunkach wystąpienia przypadku naruszenia umowy Bank miał prawo jej wcześniejszego rozwiązania (ust. (...) w/w umowy oraz (...)Warunków współpracy). W grudniu 2009 r. wystąpił przypadek naruszenia w postaci braku środków na rachunku, Bank wystąpił o dodatkowe zabezpieczenie, między stronami prowadzone były dodatkowe negocjacje. Pozwany nie wystąpił o wcześniejsze rozwiązanie umowy ramowej. Zainteresowany był jedynie ustaleniem kosztów zamknięcia transakcji. Wniosek o ogłoszenie upadłości został złożony 4 stycznia 2010 r.,

a o tym fakcie pozwany poinformował pismem z dnia 01.02.2010 r. Bank uzyskał informację o ogłoszeniu upadłości w dniu 17 lutego 2010 r. i w dniu

19 lutego 2010 r. dokonał wcześniejszego rozwiązania umowy. Ponieważ rozwiązanie umowy nastąpiło po ogłoszeniu upadłości Bank wezwał Syndyka do zapłaty dochodzonej pozewem kwoty, w formule płatności z bieżących wpływów lub jej zaspokojenia w I kategorii. Syndyk odmówił zaspokojenia wierzytelności Banku. Wymagalna kwota z tytułu transakcji na dzień ogłoszenia upadłości została zgłoszona do masy upadłości. Kwota wierzytelności Banku z tytułu zamknięcia transakcji IRS została zweryfikowana i wynosi 112.834,18 zł. Wysokość wierzytelności Banku określa wyciąg z ksiąg Banku mający moc prawną dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 95 ustawy, z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe.

Powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy ustalił w oparciu o powołane w uzasadnieniu wyroku dowody z dokumentów, których treść i autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron procesu. W związku z powyższym dowody te stanowiły miarodajne podstawy ustalenia stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie. Sąd uznał również za wiarygodne zeznania świadka Z. G., które były logiczne i spójne.

W tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał powództwo za zasadne i zasługujące na uwzględnienie.

W ocenie Sądu Okręgowego umowę ramową nr (...), w oparciu o którą uruchomiona została transakcja IRS, jako umowę wzajemną w aspekcie ustawy prawo upadłościowe i naprawcze należy oceniać poprzez pryzmat art. 85. Stosownie do regulacji art. 85 ust. 5 puin syndyk masy upadłości nie jest uprawniony do odstąpienia od umowy w trybie art. 98 i 99 w/w ustawy. Z art. 85 ust. 3 puin wynika prawo do wypowiedzenia umowy w trakcie trwającej upadłości z zachowaniem ustalonego w umowie sposobu rozliczenia stron na wypadek jej rozwiązania. Bank skorzystał z przysługującego mu prawa wcześniejszego rozwiązania umowy dokonując tej czynności ze skutkiem na 19 luty 2010 r. Umowa ramowa nr (...) nie uległa automatycznemu rozwiązaniu z chwilą ogłoszenia upadłości, gdyż nie jest wymieniona w katalogu umów,

z których wierzytelności stają się wymagalne z chwilą ogłoszenia upadłości.

W przypadku dokonania skutecznego wypowiedzenia umowy ramowej, rozliczenia stron na wypadek rozwiązania umowy będą dokonane na podstawie ustalonego w tej umowie sposobu rozliczenia. Oznacza to, że pierwszeństwo

zastosowania mają ustalenia stron (odnośnie rozliczeń) przed regulacją ustawową przewidzianą w prawie upadłościowym i naprawczym.

Konsekwencją odebrania syndykowi masy upadłości prawa do odstąpienia od takiej umowy (art. 85 ust. 1 pkt 2) jest to, że ogłoszenie upadłości nie ma wpływu na samą umowę a tym samym i stosunek z niej wynikający. Zdaniem Sądu Okręgowego w razie zaistnienia sporów co do wysokości wierzytelności bądź sposobu wykonywania umowy, sądem właściwym będzie Sąd Gospodarczy a nie Sąd Upadłościowy. Jako dyskusyjne wskazał Sąd Okręgowy to „czy w takim procesie w razie zasądzenia na rzecz wierzyciela roszczenia pieniężnego wynikającego z umowy ramowej, jak też w razie jego uznania przez syndyka, czy wierzyciel ma obowiązek ich zgłaszania do masy upadłości. Wątpliwość wynika z faktu, że w omawianym stanie faktycznym wierzytelność ta nie powstała z czynności syndyka, ale wierzyciela, który wypowiedział umowę.”

Sąd Okręgowy przytoczył też przepis art. 83 ust 1 puin, konstatując, iż nie ma on w okolicznościach sprawy zastosowania.

Z przedstawionych względów Sąd Okręgowy uwzględnił powództwo i zasądził od pozwanego na rzecz powoda dochodzoną pozwem kwotę.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu Sąd Okręgowy wydał w oparciu o treść art. 98 § 1 i 3 kpc w zw. z art. 99 kpc.

Apelację od powyższego wyroku złożył pozwany Syndyk Masy Upadłości (...) Spółka Akcyjna w L. w upadłości likwidacyjnej zarzucając wyrokowi:

1. art. 328 § 2 kpc (omyłkowo wskazany w apelacji przepis art. 386 § 2 kpc został sprostowany na rozprawie apelacyjnej) poprzez sporządzenie uzasadnienia wyroku przez sąd I instancji w sposób zawierający istotne braki dotyczące oceny prawnej stanu faktycznego sprawy, co nie pozwala na jednoznaczne określenie sfery motywacyjnej orzeczenia, a nadto utrudnia poddanie wyroku kontroli instancyjnej;

2. obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie:

a) art. 85 ust. 1 pkt 2, ust. 3-5 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (t.j. Dz. U. z 2009 r., Nr 175, poz. 1361 ze zm.) poprzez błędną wykładnię polegającą na nieuzasadnionym przyjęciu, że po skutecznym rozwiązaniu umowy ramowej (po ogłoszeniu upadłości) wierzytelności z umów szczególnych zostają zaspokajane z bieżących wpływów do masy upadłości podczas, gdy prawidłowa interpretacja i wykładnia tych przepisów prowadzi w rozpatrywanej sprawie do wniosków, że wierzytelność z tego tytułu podlega zwykłym rygorom – powinna być zgłoszona na listę wierzytelności i zaspokojona w kategorii czwartej;

b) art. 342 ust. 1 pkt 1 w/w ustawy prawo upadłościowe i naprawcze poprzez jego zastosowanie w stanie faktycznym sprawy i uznanie, że sporna wierzytelność nie podlega zgłoszeniu na listę wierzytelności, gdyż powinna być zaspokojona jako należność pierwszej kategorii w miarę wpływu do masy upadłości stosownych sum, podczas gdy prawidłowa analiza spornej wierzytelności prowadzi do jednoznacznego wniosku, iż wierzytelność podlega zgłoszeniu na listę wierzytelności oraz powinna być zaspokajana w kategorii czwartej.

Wskazując na przedstawione zarzuty skarżący wnosił o:

1. zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu według norm prawem przepisanych za obie instancje;

2. ewentualnie o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego zasługuje na uwzględnienie.

Na wstępie wskazać należy, co wynika też z uzasadnienia apelacji, że sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił stan faktyczny sprawy. Okoliczności faktyczne nie były pomiędzy stronami sporne. Spór dotyczył kwestii prawnych. Istota sprawy sprowadza się do odpowiedzi na pytanie, czy wierzytelności powstałe w związku z rozwiązaniem umowy ramowej podlegają zaspokojeniu

w trybie zgłoszenia wierzytelności do masy upadłości czy też winny być zaspakajane przez syndyka w miarę wpływu środków do masy upadłości.

W tym stanie rzeczy za zasadny należy uznać zarzut apelacji naruszenia art. 328 § 2 kpc. Wskazany przepis określa obligatoryjne składniki uzasadnienia orzeczenia i stanowi, że uzasadnienie wyroku powinno zawierać wskazanie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, a mianowicie: ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów na których się oparł i przyczyn dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej oraz wyjaśnienie podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa. Sąd Okręgowy nie w pełni sprostał tym wymogom. Uzasadnienie zaskarżonego wyroku jakkolwiek konstrukcyjnie odpowiada tym wymaganiom, to jednak należy podzielić stanowisko skarżącego o istotnych brakach uzasadnienia dotyczących oceny prawnej, wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku. Poza prawidłową kwalifikacją umowy ramowej w oparciu o przepis art. 85 prawa upadłościowego i naprawczego (określanego dalej jako puin) oraz uznaniem skuteczności rozwiązania umowy przez powodowy Bank i dokonania rozliczeń w oparciu

o postanowienia tej umowy, pozostałe wywody sądu są lakoniczne, nielogiczne

i niezrozumiałe. Sąd Okręgowy nie odpowiada na podstawowe pytanie dotyczące oceny kategorii przedmiotowej wierzytelności powodowego Banku

z punktu widzenia kategorii wierzytelności podlegających zaspokojeniu

w postępowaniu upadłościowym. Wskazując na stronie 8 uzasadnienia zagadnienie dyskusyjne, wadliwie i wewnętrznie sprzecznie definiuje problem występujący w sprawie, nie przedstawiając jego rozwiązania. Zupełnie niezrozumiałą jest też fakt uwzględnienia powództwa w sytuacji, gdy sąd jednocześnie stwierdza, że przedmiotowa wierzytelność powstała z czynności wierzyciela, a nie z czynności syndyka. Przy takim poglądzie przedmiotowa wierzytelność w sposób oczywisty nie kwalifikuje się do wierzytelności pierwszej kategorii. Omówiona wadliwość uzasadnienia, jakkolwiek utrudnia dokonanie kontroli instancyjnej, nie daje jednak podstaw do uchylenia zaskarżonego. Sąd Apelacyjny jako sąd merytoryczny jest uprawniony do wydania orzeczenia reformatoryjnego, zwłaszcza wobec sytuacji bezsporności stanu faktycznego sprawy i jednoznaczności problemu prawnego oraz jest uprawniony do przedstawienia własnej, odmiennej oceny prawnej zgłoszonego roszczenia.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego uzasadnione są także zarzuty apelacji dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego. Analiza przepisów art. 85 w zw. z art. 342 puin musi prowadzić do wniosku, iż przedmiotowa wierzytelność nie należy do kategorii pierwszej. Zgodnie z art. 342 ust. 1 pkt 1 należności podlegające zaspokojeniu z funduszu masy upadłości w kategorii pierwszej, to - koszty postępowania upadłościowego, przypadające za czas po ogłoszeniu upadłości należności alimentacyjne oraz renty za wywołanie choroby, niezdolności do pracy, kalectwa lub śmierci oraz z tytułu zamiany uprawnień objętych treścią prawa dożywocia na dożywotnią rentę, należności

z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia masy upadłości, należności

z zawartych przez upadłego przed ogłoszeniem upadłości umów, których wykonania zażądał syndyk, należności powstałe z czynności syndyka. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie może budzić wątpliwości, że rozliczenie z tytułu umowy ramowej wypowiedzianej przez powodowy Bank na podstawie przepisów tejże umowy po ogłoszeniu upadłości nie mieszczą się w w/w kategorii. Sam fakt, iż rozwiązanie umowy nastąpiło po ogłoszeniu upadłości nie kwalifikuje tak powstałej wierzytelności do kategorii pierwszej. Jest oczywiste, że jest to wierzytelność zaspakajana ze środków masy upadłości. Nie jest to jednak wierzytelność masy upadłości. Nie jest uprawniony pogląd skarżącego, że zaistniała w sprawie sytuacja taka, jakby syndyk zażądał wykonania umowy. Stwierdzenie „zażądania wykonania umowy” mieści w sobie aktywność syndyka, wystąpienie z jego strony żądania wykonania umowy. Fakt, iż Syndyk nie doprowadził do rozwiązania umowy zanim dokonał tego (w terminie 14 dni od ogłoszenia upadłości) powodowy Bank nie może być uznane jako żądanie wykonania umowy. Podkreślić też należy, iż w ramach przedmiotowej doszło do zawarcia

tylko jednej transakcji przed ogłoszeniem upadłości /k.67-68/. Po ogłoszeniu upadłości takie transakcje nie były już zawierane. W okolicznościach sprawy teza, że przedmiotowa wierzytelność powstała z zawartej przez upadłego przed ogłoszeniem umowy, której wykonania zażądał syndyk jest nieuprawniona i wadliwa.

Sąd Apelacyjny podziela pogląd skarżącego, że przedmiotowa wierzytelność powstała z rozliczenia umowy ramowej podlega zaspokojeniu

w postępowaniu upadłościowym jako wierzytelność czwartej kategorii. Nie ulega wątpliwości, że wierzytelność ta nie należy do wierzytelności wskazanych w art. 342 ust. 1 pkt 1 puin. Jak już wyżej wskazano nie jest to umowa, której wykonania zażądał syndyk i nie jest to wierzytelność powstała z czynności syndyka. Fakt rozwiązania umowy ramowej po ogłoszeniu upadłości nie daje podstaw do traktowania jej jako wierzytelności uprzywilejowanej w zakresie sposobu zaspokojenia. Jedyne uprzywilejowanie w ramach rozliczenia umowy ramowej przewidziane jest w art. 85 ust. 4 puin przez dopuszczenie wzajemnej kompensaty, prowadzącej do zaspokojenia jej poza planem podziału.

Pogląd, iż wierzytelności powstałe z rozliczenia umowy ramowej podlegają zgłoszeniu do masy upadłości i zaspokojeniu w ramach planu podziału znajduje akceptację w poglądach doktryny. I tak w komentarzu do art.85 ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze prof. Andrzej Jakubecki stwierdził, że jeżeli wierzytelność nie zostanie zaspokojona w trybie kompensaty, to niepokryta część wierzytelności podlega zgłoszeniu na zasadach ogólnych (System Lex). W komentarzu – Prawo upadłościowe i naprawcze Piotra Zimmermana, wyd. C.H.Beck, rok 2012 – również stwierdzono, że ujemny wynik rozliczenia umów podlega zgłoszeniu na listę wierzytelności i zaspokojeniu na zasadach ogólnych. Również w Komentarzu – Prawo upadłościowe i naprawcze – Stanisława Gurgula, Wyd. C.H.Beck, 2004 r., s.250 (podobnie wydanie z 2013 r., komentarz do art. 85- system Legalis) wyrażono pogląd, że niezaspokojona część wierzytelności powinna być zgłoszona przez wierzyciela do sędziego komisarza, by mogła być uwzględniana przy podziale ogólnych funduszy masy upadłości.

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, iż skoro przedmiotowa wierzytelność podlega zaspokojeniu w trybie zgłoszenia wierzytelności

i podziału funduszy masy upadłości, jedyną drogą jej dochodzenia jest dokonanie zgłoszenia do sędziego komisarza w trybie przepisów prawa upadłościowego i naprawczego. Podkreślić bowiem należy, że z dniem ogłoszenia upadłości likwidacyjnej wyłącznym trybem dochodzenia wierzytelności upadłościowych staje się postępowanie upadłościowe. Wierzytelności te powinny być zgłoszone przez wierzyciela sędziemu komisarzowi. Proces cywilny o wierzytelności upadłościowe jest co do zasady niedopuszczalny, z wyjątkiem sytuacji określonej w art. 145 ust. 1 puin, gdy postępowanie sądowe zostało wszczęte przed ogłoszeniem upadłości pozwanego, a w postępowaniu upadłościowym odmówiono ich umieszczenia na liście wierzytelności, co aktualnie w sprawie nie zachodzi. Niedopuszczalność zatem procesu cywilnego dla dochodzenia przedmiotowej wierzytelności na tym etapie oznacza czasową niedopuszczalność drogi sądowej. Skutkuje to koniecznością odrzucenia pozwu na mocy art. 199 § 1 pkt 1 kpc, nie zaś jego oddalenia jak wskazano we wnioskach apelacji.

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny uznając zasadność zarzutów apelacji uchylił zaskarżony wyrok i odrzucił pozew na mocy art. 386 § 3 kpc. Konsekwencją takiego rozstrzygnięcia jest obciążenie powodowego Banku kosztami procesu za obie instancje na mocy art. 98 § 1 i § 3 kpc w zw. z art. 108 § 1 kpc.